

Cariogram – ett hjelpemiddel for vurdering av kariesrisiko

Down Birkhed, professor og kariolog i Göteborg, hadde tre timer til disposisjon på landsmøtet for å gi tilhørerne siste nytt innen kariologi fra en praktisk-klinisk synsvinkel. Presentasjonen var strukturert, systematisk og ledsaget av bilder og små videokutt som på en god måte illustrerte budskapet hans. En nyhet for norske tilhørere var dataprogrammet Cariogram[®] som spesielt kan være til nytte for pasienter med høy kariesrisiko.

Birkheds foredrag handlet om angrep og resistens når det gjelder kariesutvikling, med stor vekt på kariologiske problemer hos eldre. Levealderen øker, og de eldre beholder sine tenner lenger. Blottlagte rotflater er mer mottagelige for karies, antallet *Streptococcus mutans* og *Lactobaciller* øker, motorikken avtar og munnhygienien blir dårligere hos de eldre. Salivas beskyttende effekt blir også dårligere på grunn av både aldersforandringer og stort forbruk av legemidler. Kariesrisikoen kan øke dramatisk, og det er viktig å anbefale spyttstimulerende midler, fluor og milde tannkremer (uten SLS).

Ikke minst for eldregruppene, men også for andre kariesutsatte individer, kan dataprogrammet Cariogram[®] være et nyttig pedagogisk hjelpemiddel. Programmet som er utviklet ved Tandlækarhøgskolan i Malmö, kan lastes ned fra Internett. Det enkleste er å søke på Cariogram på Google.

Man skal legge inn en score fra 0–2/3, i henhold til en manual, for karieserfaring, allmennsykdommer, kosthold (innhold og frekvens), plakkmengde, antall streptokokker, fluorprogram, spyttsekresjon, salivas bufferkapasitet og klinisk vurdering. Når disse parametrene er lagt inn, kan man lese av pasientens risiko for kariesutvikling. Ved å endre noen av forutsetningene, for eksempel ved at pasienten forbedrer

1. Kariesrisikobedømming med Cariogram[®]

2. Saliv og muntorrhet - orsaker og behandling

3. Vad, når og hur man äter - tre viktiga faktorer för såväl karies som erosioner

1. Levnadsåldern ökar stadigt bland män och kvinnor. Äldre behåller sin tänder. En blottlagd rotyta (dentin) är mer kariesmottagligt än emalj. De flesta gamla har bra kostvanor, med undantag för svaga och dementa. Den orala motoriken avtar med åldern. Mutans och lbc tenderar att öka

2. Saliven är viktig för den orala hälsan och för välbefinnandet. Det finns många orsaker till muntorrhet, främst läkemedel och vissa sjukdomar. Kariesrisiken ökar ofta dramatiskt. Det är viktigt rekommendera salivstimulerande produkter med fluor och gärna milda tandkrämer (utan SLS).

3. Kostvanorna viktiga för såväl den orala hälsan (karies och erosioner) som för allmänhälsan. Övervikt är ett stort problem för många människor. Det finns en rad riskfaktorer för karies och erosioner, såsom livsstil, yrke, vissa sjukdomar, graviditet, idrott, rökning och missbruk.

Figuren viser en oversikt over de tema Down Birkhed tok opp sin forelesning. Kilde: Down Birkhed.

munhygienien og/eller forbedrer kostholdet, vil risikoen reduseres. Ifølge Down Birkhed kan bruk av Cariogram[®] være et nyttig pedagogisk hjelpemiddel.

I Sverige har man tradisjon for å måle blant annet bakteriemengde, spyttsekresjon og spyttets bufferkapasitet som et ledd i kariesrisikobedømming og som grunnlag for å anbefale forebyggende tiltak, og det er mulig at dette dataprogrammet i større grad appellerer til svenske enn norske tannleger og

tannpleiere. Men med stadig mer bruk at datateknologi på tannklinikken, bør vi ikke se bort fra at også norsk tannhelsepersonell kan finne nytte i dette programmet – ikke som en standard, men for å bevisstgjøre og motivere pasienter med høy kariesrisiko. Ved fakultetet i Bergen er programmet tatt i bruk i studentundervisningen i kariologi.

Tekst og foto: Reidun Stenvik